

VICENÇ ESQUIROZ

LA TRADICIÓ ESPORTIVA DEL CAP I CASAL DE CATALUNYA

LA BARCELONA ESPORTIVA ES REMUNTA A L'ÈPOCA ROMANA.

Barcelona és una ciutat amb un historial esportiu i esperit olímpic que poques ciutats del món poden oferir. I compta, si més no, amb uns ciutadans que estimen l'esport i que han fet possible que la Ciutat Comtal, Cap i Casal de Catalunya, hagi estat bressol de la majoria de modalitats esportives que avui es practiquen arreu de l'Estat espanyol. A final del segle passat aquesta vocació esportiva de Barcelona es va manifestar amb la fundació d'entitats esportives sorgides de la iniciativa popular, entre elles el Futbol Club Barcelona, un club que, al marge del futbol, va ser un dels pioners de l'atletisme, que en els primers temps àdhuc practicaven els seus jugadors de futbol, per iniciativa del fundador del club blaugrana, Joan Gamper.

L'any 1903, Bernat Picornell, un jove fill de mallorquins, educat des de la seva infantesa a Marsella i de família que hi tenia establert un comerç relacionat amb negocis marítims, havent-se instal·lat a Barcelona portat pels afers familiars, va ingressar al Gimnàs Solé, establert al núm. 5 del carrer de Montjuïc del Carme i allí va fer relació amb altres joves barcelonins que admiraren en Picornell com un esportista complet. En Bernat Picornell era campió de França de lluita grecoromana, bon nedador i excel·lent waterpolista. Després de participar en diverses competicions al nostre port i al litoral, davant dels Banyes Orientals, Picornell i els seus amics van fundar el Club Natació Barcelona. Era el novembre de 1907. Cal aclarir també que en Picornell era íntim amic del patriarca de l'olimpisme modern, Pierre de Fredy Coubertin, i per tant tenia un criteri molt exacte sobre la necessitat i la utilitat de l'esport.

Així doncs, un cop fundat el Natació Barcelona, fet que causà una gran impressió als barcelonins de l'èpo-

ca, sobretot pel fet que la natació es practiqués en aigües del nostre port, Bernat Picornell, des de les pàgines del *Mundo Deportivo*, féu una campanya a favor de la natació com a esport utilitari. I les seves inquietuds les portà a l'Ajuntament de Barcelona i als alcaldes Domènec Sanllehy i Francesc Puig i Alfonso. Aquest darrer, destacat periodista de l'època, interpretà perfectament les propostes d'en Picornell i el 1908 va prometre al qui aleshores era president del Natació Barcelona que els nois i noies de les escoles, en l'època estiuenca, desfilarien per les instal·lacions del Natació Barcelona en els Banyes Orientals primer, i després, en els actuals terrenys de l'Escullera.

Però en Picornell, més ambiciós, proposà a en Puig i Alfonso que l'Ajuntament de Barcelona estudiés la possibilitat que la Ciutat Comtal fos seu d'uns Jocs Olímpics. La proposta era interessant, però en Puig Alfonso la considerà excessivament ambiciosa perquè Barcelona encara no disposava de les instal·lacions esportives necessàries i, sobretot, i això era el problema greu, no s'havia consolidat la mentalitat que calia entre la gran majoria de regidors del Consistori, amb referència a l'esport.

Aquests fets tingueren un ressò important en la divulgació de l'esport a Barcelona i en la motivació dels seus barris, on, per iniciativa dels veïns, van néixer importants clubs esportius, la majoria d'ells de futbol, però sovint amb seccions d'atletisme, ciclisme, bàsquet, etc., com les de la U.E. de Sants, i el mateix es podria dir dels clubs instal·lats a Sant Andreu —un dels pioners del rugbi—, Gràcia, el Poble-sec, etc.

La natació, al marge de la fundació del Natació Barcelona i, el 1913, del Natació Atlètic, tingué la seva expansió gairebé absoluta amb la construcció de la Piscina Municipal de Montjuïc, l'any 1929, amb motiu de l'Exposició Internacional de Barcelona. Aquesta manifestació també motivà la fundació de nous clubs barcelonins —Barceloneta, Mediterrani, Mare Nostrum, Catalunya i tants d'altres.

I cal remarcar que l'esport, no tan sols a Barcelona, sinó a tot Catalunya, sorgí per la iniciativa del poble i amb l'ajuda desinteressada d'uns periodistes tan prestigiosos en aquella etapa heroica de l'esport barceloní com Narcís Masferrer, Elies Juncosa «Corredisses», Francesc S. Gibert, Josep Torrents, Lluís Meléndez, olímpic d'Anvers i pioner de la marxa atlètica, junt amb Charlot, Rossend Calvet, Josep Messalles, etc.

Però la història de Barcelona i la de Catalunya, que compta amb clubs centenaris com el Gimnàstic de Tarragona, ja té antecedents al segle II, en l'etapa romana de Barcelona, aquella antiga Barcino.

un barceloní, primer campió olímpic hispànic

Entre els personatges més remarcables de la Barcino del segle II, els Minicius Natalis són els qui amb

L'ANY 1924 SE CELEBRAREN LES NOCES D'ARGENT DEL F.C. BARCELONA

L'ATLETISME, ESPORT BASE, TÉ A CATALUNYA UNA LLARGA TRADICIÓ

tota probabilitat reuneixen un conjunt més complet i brillant. El seu protagonisme polític i militar en l'Imperi de Domicià fins a Antoni Pius fou important, i una extensa bibliografia acredita l'interès que han tingut els historiadors pels Minicius Natalis, pare i fill.

Del pare, esmentat sempre pel nom de Lucius Minicius Natalis, n'ignorem les dades de naixement, i per tant no es pot afirmar que fos barceloní. Cal suposar que des del final del segle I estava establert a Barcino, ja que, igual com el seu fill, ja nascut a la nostra ciutat, pertanyia a la tribu Galeria, a la qual estava inscrita la colònia.

Pel que fa al fill, que tot sovint trobem amb el nom de Lucius Minicius Natalis en les inscripcions de més significació o en aquelles en què amb el seu pare i homònim —en aquest cas amb la indicació de *junior* i un altre cognom, Quadronius Verus, ens proporciona certes pistes relatives als llinatges. Aquest segon cognom compost podria ser el de la mare, pel que es refereix a Quadronius; d'altra banda, sembla que l'afegit de Verus significava una distinció imperial.

Anys després, pare i fill fundaren unes termes «*in sol suo*», és a dir, en terrenys de propietat seva. La localització tradicional i la identificació recent de les restes de les termes a la plaça de Sant Miquel permeten de creure amb cert fonament que no gaire lluny hi havia la residència d'aquesta família. Malgrat que la vida els portés d'un cap a l'altre de l'Imperi, és de creure que van conservar la casa a la nostra ciutat, on, com hem dit anteriorment, va néixer el descendent de la gens *Minicis*, que un terç de segle més tard seria proclamat guanyador d'una cursa olímpica.

La vida de Minicius Natalis transcorregué en bona part lluny de Barcino. Les inscripcions dels diversos monuments aixecats per ell o que li foren dedicats estableixen l'amplitud dels seus viatges a través de l'Imperi, des de Barcino fins a Kallastis al mar Negre, passant per la península Itàlica, la frontera del Danubi, Grècia, la Britània i el nord d'Àfrica. La brillant carrera militar del pare a Roma —on en el curs de les guerres dàciques assolí assenyalats triomfs— facilità la projecció senatorial del fill. Però el jove ja demostrà pel seu compte uns bons dots d'eficiència, com ho acredita el seu ascens constant en l'escalafó. Fou Augur i Triumvir Moneta; l'any 114, Tribú militar de la primera Legió Auditrix a la Decla; l'any 115, de la XI Clàudia de la Moèsia; entre el 116 i 117, de la XIX Gemina Martin Victrix a les ordres del seu pare, llegat a la Panònia.

Seria extensa la relació dels càrrecs importants d'aquest barceloní excepcional, que sempre tingué a gran honor haver nascut a Barcino, com consta expressament en els cinc monuments que encara se'n conserven a Líbia, Bulgària, Londres, Roma i, sobretot, a Grècia, a l'antic Olimp, on es troben les restes del monument del triomf de Lucius Minicius Natalis jr. a l'Olimpiada 227.

GENERALITAT DE CATALUNYA
COMISSARIAT D'EDUCACIO FISICA I ESPORTS

CURS PER A MONITORS DE
GIMNASTICA

LA MATRICULA RESTARA OBERTA FINS EL 10 D'OCTUBRE
PER A DETALLS I INSCRIPCIONS AL COMISSARIAT
AVINGUDA DEL 14 D'ABRIL 444 - BARCELONA

LA FORMACIÓ DELS MONITORS ESPORTIUS ÉS INDISPENSABLE PER A LA FORMACIÓ DELS NOUS ESPORTISTES

JENER

CAMPIONAT
DE CATALUNYA
D'ESQUI
FONS
LA MOLINA 1933

CLUB MUNTANYENC BARCELONES
SECCIO D'ESPORTS DE MUNTANYA

L'ESQUÍ DE FONS, UNA PRÀCTICA QUE NO ÉS PAS D'ARA

Després d'una estada a Barcino, pare i fill tornaren a Roma, on el pare va morir al cap de poc. El fill va assolir el títol d'Augur (excepcional a la seva edat), el tribunal de la plebs l'any 126 i el 128 exercí el càrrec de Curator Vise Flaminise i de Prefectus Alimentorum. Després encara va ser ascendit a Pretor. L'any 129, quan en devia tenir uns 32, va participar a la 227 Olimpíada, i guanyà la cursa de carros. Fou un dels pocs senadors que hi van participar i, a més, se'n proclamà vencedor.

la primera crònica esportiva de Barcelona

Lucius Minicius Natalis (Lluc Petit Nadal) sempre havia estat orgullós dels seus èxits oficials i no volia ser oblidat en la seva glòria esportiva. Probablement va tornar un bon dia a l'Olimp per fer inscriure en el sòcol del monument el text que seria, sens dubte, la primera crònica esportiva barcelonina i hispànica. Diu això:

«El general L. Minicius Natalis, que en l'Olimpíada 227 guanyà la cursa de carros, féu donació del carro guanyador al Santuari. Fou Pretor i Procònsol de Líbia.»

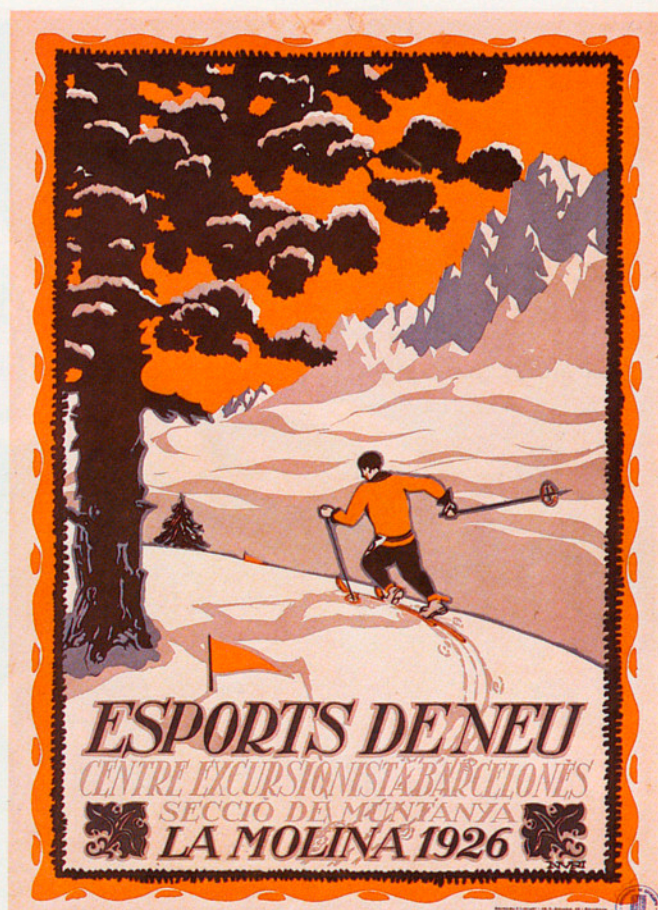
Qui li ho havia de dir, a L. Minicius Natalis jr. que, 18 segles després, tindria el seu monument a la seva Barcino, a la Barcelona actual, convertida en la gran Barcelona, i que el Natació Montjuïc l'ha situat a la seva ciutat esportiva, obra del qui en vida fou excepcional campió d'atletisme i doctor en arquitectura, Pere Ricart: un monòlit que està situat al costat d'una olivera portada des del mateix Olimp pel president del Comitè Olímpic Internacional, Joan Antoni Samaranch.

el primer estadi barceloní

A la llum de les dades arqueològiques, vegem ara la realitat històrica.

En el cas de les termes, n'ha quedat definitivament comprovada l'existència, esmentada a les làpides dels Minicius i d'un altre esportista d'aquella època romana de la nostra Barcelona, Lucius Cecilius Optatus. I si els testimonis epigràfics ens parlen de les termes fundades pels Minicius Natalis, una làpida dedicada al centurió Cecilius Optatus commemora la donació a Barcelona de 7.500 denaris perquè, amb els interessos anuals, hom pogués celebrar el 10 de juny de cada any uns Jocs de pugilat i a la vegada subministrés oli a les termes públiques per fer que aquest llegat arribés a feliç terme. Era l'exoneració de les càrregues monetàries que gravaven els lliberts, consistents en el lliurament de 500 denaris a l'erari públic.

Els combats dels pugilistes a què es refereix la inscripció de Cecilius Optatus eren molt semblants als de la boxa actual i tenien lloc a l'Amfiteatre, que es trobava a l'antiga plaça Arenària, després de la Trinitat, desapareguda amb l'obertura del carrer Ferran

L'ANY 1926, LA MOLINA JA ERA UN CENTRE HABITUAL PER A LA PRÀCTICA DELS ESPORTS DE NEU

LA NATACIÓ, ELS SALTS I EL WATERPOLO AL XXV ANIVERSARI DEL CLUB NATACIÓ BARCELONA (1952)

L'AUTOMOBILISME TAMBÉ GAUDÍ DEL FAVOR DEL PÚBLIC

actual. Es trobava en el que avui és la cruïlla amb el carrer d'Avinyó. El terme *arenaria* ve del fet que els amfiteatres eren designats com *arenas*. Aquest fou, per tant, el primer estadi conegut a Barcelona.

D'aquest fet, que constitueix l'arrel de l'esport a l'antiga Barcino i de l'organització dels jocs d'Amfiteatre, en resta constància a la làpida que hom conserva al Museu Arqueològic i que durant molts anys, fins en fa uns 25, restà més aviat oblidada, a la cruïlla dels carrers d'Arlet i d'Hèrcules. Fou malmesa amb el fre-gadís del pas de carruatges. Avui, junt amb l'original trobem una reproducció de la llegenda que primitivament hi figurava.

Així mateix en el Museu Arqueològic hom pot delectar-se amb el mosaic dels Minicius Natalis, que fa referència a l'afecció del fill als cavalls i a les curses de carros. Àdhuc en el mosaic consten els noms dels cavalls que hom suposa que tenien a la quadra del Minicius Natalis jove.

arrels esportives de Barcelona

Al *Registre d'Ordinacions* hom pot comprovar que

l'esport barceloní, a l'Edat Mitjana, es va agermanar amb les armes. Els consellers el propugnaren per a l'ensinistrament del tir de ballesta, pràctica que va arrelar a la ciutat fins a l'extrem que tots els dies de festa es podia veure un bon nombre d'homes que sortien de les muralles de la ciutat per participar en els concursos de destresa. I un dels camps escollits va ser la riera de Santa Anna. Posteriorment les autoritats ordenaren i estimularen aquest esperit de competència i disposaren la construcció d'un triquet al monestir de Santa Clara, avui ocupat pel parc de la Ciutadella.

Seria molt llarg de fer una història exhaustiva de l'esport a Barcelona fins a arribar a l'època actual. El 1850 un mariner del qual només se sap el cognom, Fornells, ensenyava a remar els seus conciutadans, i anys després els nombrosos deixebles d'en Fornells organitzaren les primeres regates al port, preludi d'una gran activitat esportiva que, amb el creixement de Barcelona després de l'Exposició Universal de 1888 i la presència a la nostra ciutat de molts estrangers portats per l'activitat industrial i comercial de Barcelona, va fer néixer els primers clubs esportius, entre ells el

«Foot-ball Club Barcelona». Arreu de la ciutat proliferen gimnassos amb uns criteris sòlids d'educació i formació física, sense oblidar la influència que hi va tenir la Renaixença, moviment que va aproximar els catalans a l'ecologia i que motivà la creació d'una institució orgull de la cultura a Catalunya: ens referim, naturalment, a l'avui centenari Centre Excursionista de Catalunya.

Àmb la Renaixença, moviment catalanista, coincidí el *boom* internacional de Pierre de Frey Coubertin. D'aquest excepcional filòsof hom sap que fou l'instaurador de les modernes Olimpíades, però molt pocs s'han parat a estudiar la influència cultural que aquest idealista esportiu va tenir a Europa i a la resta del món. Deu anys abans de reimplantar els Jocs Olímpics, que si en l'antiguitat foren l'homenatge al déu Zeus ara són una manifestació de pau i germanor entre els homes de tots cinc continents, sense distinció de races i de criteris polítics i religiosos, Coubertin i el pedagog francès Gabriel Lippmann (premi Nobel 1909) presentaren al govern de França una reforma de l'ensenyament amb l'obligatorietat de l'esport com una assignatura més a les escoles.

Aquest darrer criteri s'implantà a Barcelona, amb la creació de les Escoles Catalanes del Districte VI, avui districte V, en el seu estatge del carrer del Carme, cruïlla amb la plaça del Pedró. Les filosofies d'en Coubertin van ser recollides pels homes de la Renaixença i dels col·laboradors d'Enric Prat de la Riba. Un eslògan propugnat per la Mancomunitat de Catalunya a les escoles deia: «El noi que salta, corre i neda assoleix una fermança de la pròpia salut i és, a més, un bon ciutadà».

Un dels grans pedagogs de l'esport català fou el doctor Joan Soler i Damians, autèntic orientador de la joventut que concorria al Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria i que l'any 1936 fou nomenat comissari d'Esports pel conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya. En Soler i Damians popularitzà un altre eslògan: «Una piscina, una pista atlètica i un gimnàs estalvien molts hospitals».

el comitè olímpic espanyol es fundà a Barcelona

La presència d'un esport amb personalitat va fer que els periodistes esportius, avui incomprensiblement oblidats, dels anys 1918-1919, un cop finida la primera Guerra Mundial, propugnessin des dels diaris barcelonins que es fundés el Comitè Olímpic Espanyol amb l'objecte de participar als Jocs Olímpics d'Anvers, la ciutat màrtir d'aquella guerra, que se celebraren l'any 1920. Es destacaren en aquesta campanya Josep Messalles, Francesc de S. Gibert, Albert Maluquer, doctor Trias de Bes, Elies Juncosa «Corredisses» i tants d'altres, amb la col·laboració dels dirigents de l'esport com el doctor Josep Trueta, presi-

dent de la Federació Catalana d'Atletisme, i Carles Pi i Sunyer, des de la Federació Catalana de Gimnàstica, sense oblidar en Manuel Basté, olímpic d'Anvers com a internacional de waterpolo i nét de l'excepcional polític Duran i Bas.

El primer president del Comitè Olímpic Espanyol fou Santiago Güell, i el primer secretari, Josep Messalles. S'aprofità l'estatge de la Federació Espanyola de Tir, com a primer domicili, al carrer d'Escudellers.

i l'esport a Barcelona va creixent

Al marge de les aspiracions olímpiques de Barcelona els anys 1924, 1932, 1936, 1972 i 1976, al marge de voler ser seu dels Jocs Olímpics de 1992, en la seva vint-i-cinquena edició, un altre excepcional dirigent esportiu barceloní, Epifani de Fortuny i de Salazar, dirigent del F.C. Barcelona en els anys vint, únic supervivent dels que integraren el Comitè Organitzador de l'Exposició Internacional de 1929, amb la construcció de les instal·lacions esportives de Montjuïc, amb gran valentia va portar a Barcelona l'organització dels II Jocs del Mediterrani.

No és cert, com s'afirmà en el trentè aniversari que aquests Jocs tinguessin l'oposició de Madrid. Ben al contrari, quan el general Moscardó, delegat nacional d'Esports, traslladà aquesta iniciativa al general Franco, aquest hi donà la conformitat i ordenà que fes tot el costat possible a aquesta organització. I les raons foren d'ordre polític, ja que l'aleshores cap de l'Estat veié l'oportunitat d'obrir portes a les nacions mediterrànies, bon punt reticents a establir relacions amb Espanya. I d'això n'hi ha l'oportuna documentació.

El futur és optimista, perquè veiem com va creixent el nombre de practicants de l'esport, i ho prova prou la participació dels clubs en les competicions de Catalunya, de l'Estat i internacionals, al marge de les obertes als afeccionats a l'atletisme. Hom practica més esport que anys enrere. El que caldrà és aprofitar més aquesta quantitat per assolir la qualitat.

VICENÇ ESQUIROZ
periodista